

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З ПОМІРНОЮ ТА ВАЖКОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

Galetska Y.V. Methodology of forming of social-home skills in children with the moderate and hard mental backwardness / Y.V. Galetska // Actual problems of the correctional education: Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University / edited by V.M. Synjov, O.V. Havrilov. – Issue 5.- Kamyanets-Podilsky: Medobory-2006, 2015.– P. 47–56

Галецька Ю.В. Методика формування соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю.

У статті здійснено опис результатів формувального експерименту із впровадження програми із соціально-побутового орієнтування та корекційно спрямованої методики формування соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю. Навчанням було охоплено 39 дітей 1-ї та 2-ї вікових груп (помірна та важка розумова відсталість). Контрольну групу склали 39 дітей 1-ї та 2-ї вікових груп (помірна та важка розумова відсталість). Доцільність запровадження розробленої нами програми та спеціальної методики формування навичок самообслуговування була підтверджена експериментально (у вихованців діагностується переважно достатній та низький рівень, діти частково володіють навичками самообслуговування, потребують допомоги під час їжі, одягання і роздягання, при виконання доручень та нескладної роботи потрібен контроль). Ефективність розробленого та апробованого у практиці роботи спеціальних дитячих будинків для дітей-інвалідів дослідного навчання визначалась двома шляхами: порівнянням рівнів сформованості соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю до та після дослідного навчання; порівнянням рівнів сформованості соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю у експериментальній та контрольній групі (у контрольній групі оволодіння соціально-побутовими навичками відбувалось за стандартною програмою загальноприйнятими методами роботи). Порівняння рівнів сформованості соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю експериментальної та контрольної групи до і після дослідного навчання показало

ефективність запровадження спеціальної методики формування соціально-побутових навичок. Після дослідного навчання в експериментальній групі втричі більше дітей знаходяться на високому рівні сформованості соціально-побутових навичок. Ці діти виконують самостійно операції з напрямків: навички прийому їжі, навички особистої гігієни, навички одягання, побутові навички. У вихованців спостерігається зацікавленість до власної діяльності та дій інших дітей, вони можуть пояснити свою діяльність.

Ключові слова: соціально-побутове орієнтування, рівні сформованості соціально-побутових навичок, діти з помірною та важкою розумовою відсталістю.

Галецкая Ю.В. Методика формирования социально-бытовых навыков у детей с умеренной и тяжелой умственной отсталостью. В научной статье описаны результаты формирующего эксперимента по внедрению программы по социально-бытовому ориентированию и коррекционно направленной методики формирования социально-бытовых навыков у детей с умеренной и тяжелой умственной отсталостью. Обучением было охвачено 39 детей 1-й и 2-й возрастных групп (умеренная и тяжелая умственная отсталость). Контрольную группу составили 39 детей 1-й и 2-й возрастных групп (умеренная и тяжелая умственная отсталость). Целесообразность внедрения разработанной нами программы и специальной методики формирования навыков самообслуживания была подтверждена экспериментально (в воспитанников диагностируется преимущественно достаточный и низкий уровень, дети частично владеют навыками самообслуживания, нуждаются в помощи во время еды, одевания и раздевания, при исполнении поручений и несложной работы нужен контроль). Эффективность разработанного и апробированного в практике работы специальных детских домов для детей-инвалидов исследовательского обучения определялась двумя путями: сравнением уровней сформированности социально-бытовых навыков у детей с умеренной и тяжелой умственной отсталостью до и после исследовательского обучения; сравнением уровней сформированности социально-бытовых навыков у детей с умеренной и тяжелой умственной отсталостью в экспериментальной и контрольной группе (в контрольной группе овладение социально-бытовыми навыками происходило по стандартной программе общепринятыми методами работы). Сравнение уровней сформированности социально-бытовых навыков у детей с умеренной и тяжелой умственной отсталостью экспериментальной и контрольной группы до и после опытного обучения показало эффективность внедрения специальной методики формирования социально-бытовых навыков. После опытного обучения в экспериментальной группе втрое

больше детей находятся на высоком уровне сформированности социально-бытовых навыков. Эти дети выполняют самостоятельно операции по направлениям: навыки приема пищи, навыки личной гигиены, навыки одевания, бытовые навыки. У воспитанников наблюдается интерес к своей деятельности и действиям других детей, они могут объяснить свою деятельность.

Ключевые слова: социально-бытовое ориентирование, уровни сформированности социально-бытовых навыков, дети с умеренной и тяжелой умственной отсталостью.

Формування побутової самостійності є одним з важливих напрямків корекційно-педагогічної роботи з дітьми з помірною та важкою розумовою відсталістю. Оволодіння способами самообслуговування дозволяє зменшити залежність дитини від оточуючих, сприяє підвищенню її впевненості у своїх силах, створює передумови для навчання іншим видам діяльності.

Отримані нами результати діагностичного обстеження показали, що у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю рівень засвоєння соціально-побутових навичок неоднаковий, вони формуються досить складно та повільно. У більшості дітей соціально- побутові навички не відповідають вимогам «Програми навчання і виховання дітей з помірною і важкою розумовою відсталістю»; діагностується переважно достатній та низький рівень, діти частково володіють навичками самообслуговування, потребують допомоги під час їжі, одягання і роздягання, при виконання доручень та нескладної роботи потрібен контроль. Однією з причин такого стану є відсутність вітчизняної програми із соціально-побутового орієнтування для дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю, яка б відповідала сучасності, була б адаптована до актуального рівня розвитку дитини і орієнтована на корекцію змісту освіти. Це підтверджує необхідність розробки спеціальної методики формування соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю.

Перед нами стояли наступні завдання: розробка та впровадження програми із соціально-побутового орієнтування та спеціальної методики формування соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю.

Навчанням було охоплено 39 дітей 1-ї та 2-ї вікових груп (помірна та важка розумова відсталість). Контрольну групу склали 39 дітей 1-ї та 2-ї вікових груп (помірна та важка розумова відсталість). Ці вікові групи були обрані в зв'язку з тим, що на 1-му і 2-му роках навчання формують навички самообслуговування, надалі їх закріплюють та вдосконалюють, і від того наскільки ефективно буде здійснюватись корекційно-виховна робота в даному напрямку, буде

залежати успішність становлення соціально-побутових навичок і подальша трудова діяльність. В усіх вихованців спостерігалися порушення дрібної моторики, значно недорозвинуте або повністю відсутнє мовлення, в наслідок чого вони часто не могли висловити свої потреби, бажання; зрозуміти вказівки дорослого.

При навчанні і вихованні дітей з помірним та важким ступенем розумової відсталості ми керувалися загально-педагогічними принципами, використовували ті ж методичні прийоми й засоби впливу на вихованців, що й вчителі допоміжних шкіл. В процесі роботи ми застосовували бесіду, пояснення, показ, демонстрацію, вправи, практичні роботи учнів тощо. Проте, застосовуючи загальновідомі методи навчання ми вносили в них певні корективи, забезпечували конкретизацію їх відповідно до особливостей даної категорії дітей.

Результати констатувального експерименту показали, що у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю молодшого шкільного віку переважно низький та достатній рівень сформованості соціально-побутових навичок. Причинами цього є не лише вроджені вади розвитку, недостатнє використання індивідуального та диференційованого підходу, а й недосконалість діючої програми із «Соціально-побутового орієнтування», яка розроблена у 1984 році і є застарілою на даному етапі. Тому нами була розроблена програма занять із «Соціально-побутового орієнтування» для вікової групи досліджуваних дітей (див.табл. 1, 2).

Таблиця 1
Програма з соціально-побутового орієнтування (1 клас)

№	К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Досягнення вихованців	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.	60	<p>Самообслуговування. Гігієна тіла. Використання предметів особистої гігієни за призначенням. Дії, пов'язані з гігієною тіла: мити, витирати, чистити, полоскати, зачісуватися. Підтримання чистоти тіла. Миття ніг. Користування носовою хустинкою. Ранковий і вечірній туалет.</p> <p>Одягання і роздягання. Стеження за своїм зовнішнім виглядом (заправляти сорочку в штани, заціпати сорочку і штани на всі гудзики, натягати панчохи як треба,</p>	<p>Вихованець має: - вміти виконувати дії, пов'язані з гігієною тіла: мити, витирати, чистити, полоскати, зачісуватися; - підтримувати чистоту тіла, мити ноги; - користуватися носовою хустинкою; - здійснювати ранковий і вечірній туалет; - стежити за своїм зовнішнім виглядом (заправляти сорочку в штани, заціпати сорочку і штани на всі гудзики, натягати панчохи як треба, розправляти складки комірця);</p>	<p>Уточнення уявлень про предмети санітарії і гігієни, їх використання. Формування дій, пов'язаних з особистою гігієною, на основі процесу наслідування. Розвиток мисленневих процесів на основі розрізнення предметів одягу та взуття; предметів, потрібних для прийому їжі. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування порядку одягання різних частин одягу. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу</p>

		<p>розправляти складки комірця).</p> <p>Розрізнення і називання предметів одягу та взуття.</p> <p>Порядок одягання різних частин одягу.</p> <p>Застібання і розстібання гудзиків.</p> <p>Заправлення і приготування постелі.</p> <p>Прийом їжі.</p> <p>Предмети, потрібні для прийому їжі.</p> <p>Основні предмети харчування і страви.</p> <p>Навички прийому їжі (перед їжею мити руки, правильно тримати ложку, правильно нею користуватися, не розливаючи їжу, уміти їсти охайно, не кидаючи їжу на стіл і на підлогу).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - називати і розрізнявати предмети одягу та взуття; - знати порядок одягання різних частин одягу; - вміти застібати і розстібати гудзики; - заправляти і готувати постіль; - знати предмети, потрібні для прийому їжі; - називати основні предмети харчування і страви; - володіти навичками прийому їжі. 	<p>назвами засобів особистої гігієни, предметів одягу.</p> <p>Формування елементів самостійної діяльності на основі знань про правила особистої гігієни, підтримання чистоти одягу і взуття.</p> <p>Виховання особистісних якостей (охайності, дисциплінованості, слухняності).</p>
2.	20	<p>Знання про себе.</p> <p>Знання свого ім'я, прізвища.</p> <p>Частини тіла. Їх призначення.</p> <p>Твої руки і ноги. Їх призначення та догляд за ними.</p> <p>Твої очі та вуха. Їх призначення і догляд.</p> <p>Звуки в природі.</p> <p>Твій ніс та язик.</p> <p>Розпізнавання різних запахів, смаків.</p> <p>Догляд за носом і ротом.</p>	<p>Вихованець має:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знати своє ім'я, прізвище; - називати і показувати частини тіла; - мати уявлення про призначення частин тіла; - розпізнавати звуки в природі, різні запахи, смаки; - доглядати за носом і ротом. 	<p>Розвиток мовлення через правильну вимову свого імені, прізвища.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування назв частин тіла та їх розміщення.</p> <p>Розвиток мисленнєвих процесів на основі визначення призначення різних частин тіла.</p> <p>Розвиток зорових, слухових, смакових, дотикових відчуттів на основі формування вміння їх розпізнавати.</p>
3.	30	<p>Дитина і соціум.</p> <p>Праця дорослих та дітей.</p> <p>Обов'язки дорослих: що робить мама, тато, дідусь, бабуся, брат, сестра, на роботі, вдома, в школі.</p> <p>Що повинні робити діти в групі.</p> <p>Розпорядок дня.</p>	<p>Вихованець має:</p> <ul style="list-style-type: none"> - бути ознайомлений з працею дорослих та дітей; - мати уявлення про обов'язки дорослих; - знати що повинні робити діти в групі; - дотримуватися розпорядку дня. 	<p>Формування уявлень про працю дорослих та заняття дітей.</p> <p>Розвиток мовлення на основі поповнення словникового запасу про працю дорослих та заняття дітей..</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування обов'язків дітей в закладі.</p> <p>Виховання дисциплінованості через дотримання режимних</p>

				моментів.
4.	30	Навички поведінки. Зберігання речей в певному порядку. Участь у лінійці. Уміння вітатися, прощатися, дякувати, спокійно сидіти за столом. Сідати за стіл і виходити з-за столу з дозволу вихователя. Відпрошування у туалет під час занять.	Вихованець має: - зберігати речі в певному порядку; - брати участь у лінійці; - вміти вітатися, прощатися, дякувати, спокійно сидіти за столом; - сідати за стіл і виходити з-за столу з дозволу вихователя; - відпрошуватися у туалет під час занять.	Формування вмінь зберігати речі в певному порядку, поводитися під час занять. Виховання дисциплінованості, слухняності на основі дотримання розпорядку дня, правил поведінки в закладі, на прогулянці. Виховання охайності через дотримання чистоти робочого місця, місця гри.

Таблиця 2

Програма з соціально-побутового орієнтування (2 клас)

№	К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Досягнення вихованців	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.	50	Самообслуговування. Гігієна тіла. Стеження за чистотою рук і ніг. Миття рук без нагадування вихователя після відвідування туалету і усякого забруднення. Чищення зубів. Полоскання роту. Користування носовою хустинкою. Ранковий і вечірній туалет. Одягання і роздягання. Акуратне складання знятих предметів одягу без нагадування вихователя. Стеження за чистотою свого одягу і взуття. Чищення забрудненого взуттєвою і платтяною щітками. Застібання і розстібання гудзиків. Розрізнення чи всі гудзики на місці. Прання дрібних речей: хустки, коміри, шкарпетки, панчохи, трусики. Заправляння і приготування постелі. Приєм їжі.	Вихованець має: - стежити за чистотою рук і ніг; - мити руки без нагадування вихователя після відвідування туалету і усякого забруднення; - вміти чистити зуби і полоскати рот; - користуватися носовою хустинкою; - вміти здійснювати ранковий і вечірній туалет; - акуратно складати зняті предмети одягу; - стежити за чистотою свого одягу і взуття, чистити забруднене; - застіпати і розстіпати гудзики; - розрізняти чи всі гудзики на місці; - вміти прати дрібні речі: хустки, коміри, шкарпетки,	Закріплення уявлень про предмети санітарії і гігієни, їх використання. Формування дій, пов'язаних з особистою гігієною, на основі процесу наслідування. Розвиток мисленнєвих процесів на основі розрізнення предметів одягу та взуття; предметів, потрібних для прийому їжі. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування різних частин одягу; продуктів, які заборонено вживати, видів посуду. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу назвами засобів особистої гігієни, предметів одягу, продуктів харчування. Формування елементів самостійної діяльності на основі знань про правила особистої гігієни, підтримання чистоти одягу і взуття. Виховання особистісних якостей (охайності,

		<p>Миття рук перед їжею без нагадування вихователя.</p> <p>Навички прийому їжі (правильно тримати ложку, правильно нею користуватися, не розливаючи їжу, уміти їсти охайно, не кидаючи їжу на стіл і на підлогу).</p> <p>Продукти, які заборонено вживати.</p> <p>Накривання столу скатертиною, сервіровка приладами.</p> <p>Правильне використання та догляд за посудом. Миття посуду.</p> <p>Запарювання чаю.</p> <p>Сортування овочів, промивання.</p>	<p>панчохи, трусики;</p> <ul style="list-style-type: none"> - заправляти і готувати постіль; - мити руки перед їжею без нагадування вихователя; - володіти навичками прийому їжі; - знати продукти, які заборонено вживати; - вміти накривати стіл скатертиною, сервірувати приладами; - мати уявлення про правильне використання та догляд за посудом, мити посуд; - вміти запарювати чай; - сортувати та мити овочі. 	<p>слухняності).</p>
2.	10	<p>Знання про себе.</p> <p>Моя зовнішність. Короткі розповіді про зовнішність: свою, мами, тата, вихователя, дітей в групі.</p> <p>Що треба знати про себе (прізвище, ім'я, домашня адреса, адреса закладу, телефони зв'язку).</p>	<p>Вихованець мас:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мати уявлення про свою зовнішність; - розповідати про зовнішність близьких, вихователя, дітей в групі; - знати своє ім'я, прізвище, домашню адресу, адресу закладу, телефони зв'язку. 	<p>Формування уявлень про свою зовнішність та зовнішність близьких.</p> <p>Розвиток мовлення на основі розповідей про зовнішність.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятання знань про себе.</p>
3.	40	<p>Дитина і соціум.</p> <p>Світ звуків. Розпізнавання голосів дітей в групі.</p> <p>Слухання і розпізнавання звуків в навколишньому середовищі: спів пташок, голоси тварин, шуми транспорту, музичні інструменти.</p> <p>Вибір місця для безпечної гри.</p> <p>Небезпечні речовини (ліки, побутова хімія, горючі речовини).</p>	<p>Вихованець мас:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розпізнавати голоси дітей в групі; - вміти слухати і розпізнавати звуки в навколишньому середовищі; - обирати місця для безпечної гри; - знати про небезпечні речовини (ліки, побутова хімія, горючі речовини) та заборону їх використання. 	<p>Формування уявлень про визначення місця для безпечної гри.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятання небезпечних речовин, які заборонено використовувати.</p> <p>Розвиток слухових, відчуттів на основі формування вміння їх розпізнавати.</p>
4.	40	<p>Навички поведінки.</p> <p>Правила безпечної поведінки в закладі.</p> <p>Накривання на стіл.</p> <p>Прибирання посуду після їжі.</p> <p>Витирання чи миття клейонку (скатертини) після їжі.</p>	<p>Вихованець мас:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дотримуватися правил безпечної поведінки в закладі; - вміти накривати на стіл; - прибирати посуд, витирати скатертину після їжі; - заправляти постіль; 	<p>Формування навичок дотримання правил безпечної поведінки в закладі.</p> <p>Виховання дисциплінованості, слухняності на основі дотримання розпорядку дня, правил поведінки в</p>

	<p>Заправлення постелі (струснути простирадло, розстелити ковдру, покривало, збити подушку). Миття підлоги в спальній або груповій кімнаті.</p> <p>Небезпечні знайомства. Відмова від пропозицій незнайомих погуляти, покататися в машині.</p>	<p>- мити підлогу в спальній або груповій кімнаті;</p> <p>- знати про небезпечні знайомства;</p> <p>- розуміти необхідність відмови від пропозицій незнайомих погуляти, покататися в машині.</p>	<p>закладі, на прогулянці; відмови від пропозицій незнайомих погуляти, покататися в машині.</p> <p>Виховання охайності через дотримання чистоти робочого місця, місця гри.</p>
--	--	--	--

Навчання соціально-побутовим навичкам відбувалось у таких формах: заняття, режимні моменти, прогулянки. Нами було проведено 192 заняття з курсу «Соціально-побутове орієнтування»; тривалість індивідуальних занять становила 10 хв., фронтальних – 35 хв. Заняття організовувались за наступною структурою [1, С. 54]:

Організація учнів.

Повідомлення чи повторення теоретичних відомостей.

Повідомлення теми та завдань уроку.

Ознайомлення з об'єктом роботи.

Складання плану роботи.

Вправи на ознайомлення з правилами та прийомами роботи.

Виконання практичної роботи.

Оцінка якості виконаної роботи.

Підведення підсумків.

Узагальнюючи наявні методичні рекомендації та результати нашого експериментального дослідження ми також організували роботу із формування соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю за наступними напрямками:

- формування навичок прийому їжі у дітей з помірним та важким ступенем розумової відсталості;

- формування навичок особистої гігієни у дітей з помірним та важким ступенем розумової відсталості;

- формування навичок одягання у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю;

- формування навичок роботи у побуті дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю.

Узагальнення результатів виконання дітьми соціально-побутових навичок дозволило визначити рівні сформованості соціально- побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю експериментальної та контрольної групи до і після дослідного навчання (див. табл. 3).

Таблиця 3

Рівні сформованості соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю до і після дослідного навчання, у %

№ з/п	Рівень сформованості	Експериментальна група		Контрольна група	
		до	після	до	після
1.	Високий	0	30,77	0	10,25
2.	Достатній	38,46	53,85	41,02	48,71
3.	Низький	61,54	15,38	58,98	41,04

Як бачимо з показників таблиці 3, якщо на **високому рівні** соціально-побутовими навичками не оволодів ніхто з вихованців, то після дослідного навчання у 30,77% дітей експериментальної групи та 10,25% дітей контрольної групи спостерігається високий рівень сформованості соціально-побутових навичок. Тобто в експериментальній групі втричі більше дітей знаходяться на цьому рівні. Ці діти виконують самостійно операції з напрямків: навички прийому їжі, навички особистої гігієни, навички одягання, побутові навички. У вихованців спостерігається зацікавленість до власної діяльності та дій інших дітей, вони можуть пояснити свою діяльність.

У 53,85% дітей експериментальної групи та 48,71% дітей контрольної групи соціально-побутові навички сформовано на **достатньому рівні**. Діти цієї групи виконують дії непослідовно, потребують нагадування, підказки чи допомоги зі сторони дорослого при виконанні певних операцій; вони можуть самостійно виконувати деякі операції (знімати і одягати окремі елементи одягу, використовувати предмети гігієни, столові прибори тощо), але при цьому відмічається неакуратність у виконанні дій.

15,38% дітей експериментальної групи та 41,04% дітей контрольної групи знаходяться на **низькому рівні** сформованості соціально-побутових навичок. Діти цієї групи потребують постійної допомоги дорослого, відтворення дій здійснюється «рука в руку» з дорослим і супроводжується покроковою інструкцією чи коментарем. Проте, діти експериментальної групи все-таки намагаються співпрацювати з дорослим при виконанні тої чи іншої навички, тобто виконують дії, які полегшують догляд за ними. Діти контрольної групи не співпрацюють з дорослим, не розуміють мети завдання, можуть поводити себе неадекватно.

Отже, порівняння рівнів сформованості соціально-побутових навичок у дітей з помірною та важкою розумовою відсталістю експериментальної та контрольної групи до і після дослідного навчання показало ефективність запровадження спеціальної методики формування соціально-побутових навичок.

Список використаних джерел

1.Гіренко Н.А. Соціально-побутове орієнтування в допоміжній школі. Методичний посібник для студентів дефектол.фак-ту за спеціальністю 6.010100 «Дефектологія». – Слов'янськ, 2002. – 130 с.

Spysok vykorystanyh dzerel

1.Girenko N.A. Social'no-pobutove orijentuvannja v dopomizhnij shkoli. Metodychnyj posibnyk dlja studentiv defektol.fak-tu za special'nistju 6.010100 «Defektologija». – Slov'jans'k, 2002. – 130 s.

Galetska Y.V. Methodology of forming of social-home skills in children with the moderate and hard mental backwardness.

This article provides a description of the results of forming experiment with the implementation of the program of social-home orientation and special methodology of forming social-home skills in children with the moderate and hard mental backwardness. Training covered 39 children 1st and 2nd age groups (moderate and hard mental backwardness). The control group comprised 39 children of 1st and 2nd age groups (moderate and hard mental backwardness). The feasibility of introduction the program and a special technique has been confirmed experimentally (mainly diagnosed sufficient and low level, children have the partly skills with eating, dressing and undressing, the execution of orders and simple work they need control). The effectiveness of the developed and proven in the practice of special institution for disabled children research studies defined in two ways: by comparing the levels of social-home skills in children with the moderate and hard mental backwardness before and after the research training; comparing the levels of social-home skills in children with the moderate and hard mental backwardness in the experimental and control group (control group studied at the standard program by traditional methods of work). Comparison of levels of social-home skills in children with the moderate and hard mental backwardness experimental and control groups before and after the research study showed the effectiveness of the introduction of a special methodology of forming social-home skills. After research training in the experimental group three times more children are at high levels of the development of social-home skills. These children have formed the following skills: eating skills, skills for personal hygiene, dressing skills, home skills. The pupils interest their own activities and actions of other children, they can explain their activities.

Key words: social-home orientation, the levels of social-home skills, children with the moderate and hard mental backwardness.

Отримано 10.02.2015 р.